

mit Matrimonium cum adultera inuitum, sed in certis solum casibus.

Quatuor vulgo censentur. Quorum primus est, si adulterio adiciatur fides de ducenda adultera post mortem Mariti, cap. 6. eod. Debet vero hæc promissio esse acceptata ab adultera expresse vel tacite; ad quam posteriorem tamen non sufficeret adultera silentium, utpote in re noxia. Nihil autem refert, an illa promissio sit vera, vel ficta, an præcesserit, vel secuta fuerit adulterium, cum Canones non distinxerint, ut docent Doctores apud Tournelium. Secundus, cum alter Coniux efficaciter machinatus est mortem suæ Compatis, eo animo, ut Matrimonium cum adultero contrahat, cap. 3. eod. Disputant Theologi, an ad incurrendum hoc impedimentum, præter machinationem mortis alterius Coniugum, & adulterium, etiam requiratur intentio nubendi cum altero? Sed incurri hoc impedimentum sine hac intentione bene resolvit Tournelius ex cap. 3. eodem, & ex cap. Laudabilem de convers. infidel. qui & subdit: *Si vero quis sine prævio adulterio interficeret Maritum alicujus Mulieris, ea plane inficia, sed ea mente atque consilio, ut istam viduam duceret in Uxorem, an esset tunc impedimentum airimens? affirmant aliqui, alii vero negant, tum quia non exstat expressa ea de re Lex Ecclesie, tum quia non videtur iustum, ut pars innocens dispendium patiatur. Addit nihilominus, quod optandum esset, ut Ecclesia eo etiam in casu impedimentum statueret. Tertius casus est elarus, cum etiam sine adulterio unus Coniux simul cum interfectore conspirat in mortem alterius Coniugis; occisio quippe illa inducit dirimens impedimentum inter Coniugem superflitem ac sicarium e. 6. & 8. eodem. Quartus denique casus est, si quis Matrimonio jam legitime conjunctus, & adhuc sua vivente Uxore alteram ducat: non tantum est nullum illud conjugium, sed nequidem post mor-*

tem prioris Uxoris validum esse potest; si nempe illa secunda Uxor cognovit prius Matrimonium: si enim omnino ignoravit Virum illum esse uxoratam, ac bona fide cum illo contraxit, putans eum liberum esse, potest, si velit, cum illo contrahere post mortem prioris. Hæc ex cap. 4. 7. 8. ejusdem tit. Tournelius. Nec casus iste incidit cum impedimento ligaminis, sed eum ampliat. Impedimentum enim ligaminis, qua tale, dirimit solum Matrimonium cum superinducta contorali vivente. Si vero tale Matrimonium invalidum insuper consummatur per adulterium, dirimit idem Matrimonium etiam post mortem legitimi contoralis contractum. Hoc autem impedimentum non est Juris naturalis, aut divini, sed dumtaxat Ecclesiastici; cum David duxerit Bethsabee, quam infami polluerat adulterio, & ejus Virum interfecerat, non suo quidem, sed gladio filiorum Ammon, lib. 1. Reg. c. 12. v. 18.

147. Impedimentum disparitatis cultus est ad mentem Ecclesie Romano Catholicæ inter baptizatum, & non baptizatum.

Hinc in Religione Christiana cultu dispares non censentur Hæretici & Catholici; sed soli & omnes illi, quorum unus est valide baptizatus, & alter non est baptizatus; quamvis eandem Religionem Catholicam ambo profiterentur, v. g. Baptizatus & Catechumenus, ut exemplificat Van-Espen: hinc si uterque sit baptizatus, quamvis dispares in Religione Christiana cultum profiteantur, inter ipsos juxta vulgarem & jam receptum usum loquendi non est disparitas cultus.

148. Quamvis vero S. Paulus 1. ad Corinth. 7. v. 15. facultatem dederit solvendi Matrimonium quoad vinculum in infidelitate contractum, si alter Coniugum non velit cohabitare converso sine injuria Creatoris; hæc tamen ejus cœconomia nihil facit ad præsens impedimentum ab Ecclesia constitutum.

Ra-

Ratio est, quia Apostolus ibi disponit de Matrimonio ab Infidelibus contracto, hic autem agitur de Matrimonio Fidelis cum Infideli, seu potius non baptizato cum baptizato valide contrahendo; nec Apostolus sola infidelitate Consortis Fidelis Matrimonium dissolutum pronuntiat, sed in casu discessionis Infidelis cum Fidele, de quo videantur, quæ diximus supra N. 20. Quo fit, ut impedimentum cultus disparitatis non sit introductum auctoritate Apostolica, vel divina, vel jure naturali absolute, sed sola auctoritate Ecclesiastica; cum certum sit, Ecclesiam prioribus Sæculis tolerasse Matrimonia Christianorum cum Infidelibus, ut N. cit. vidimus. Et patet exemplo Monicæ, quæ nupsit Patrio gentili, aliarumque sanctissimarum mulierum, quamvis Ecclesie mens semper fuerit, ut non solum à Matrimoniis gentilium, verum etiam hæreticorum abstinerent Catholici; cum suo modo ob magna perversionis intercurrentia pericula prohibita sint tam jure naturali, quam divino positivo.

149. Hoc impedimentum non est primi Sæculi introductum, sed successu temporis consuetudine potius, quam lege positiva stabilitum.

Et quod ætate S. Augustini necdum vigerit, ex eo constat, quod nullibi in suis scriptis Matrem suam Monicam ob conjugium cum Patrio infideli inuitum reprehendat; ante tempora vero Augustini S. Cæcilia gentili Valeriano, & post illa S. Clotildis Clodovæo pagano sine reprehensione nupsisse leguntur; & ex harum mulierum sanctitate celebrata conspectum fit. Videtur tamen ab illa ætate increbrescentibus prohibitionibus Episcoporum, & concurrentibus legibus Imperatorum fundamentum factum, unde cultus disparitas per consuetudinem ad effectum dirimendi Matrimonium evecta est; Gratianus enim causa 28. nullam Legem, vel Canonem Ecclesie de hac disciplina disponentem refert, nec in De-

cretalibus circa illam quidquam disponitur. Ex hoc vero hoc fit notabile, sola consuetudine posse induci impedimenta dirimentia Matrimonium, quod & exprimitur c. 1. de cognat. spirit. ubi respondet Alex. III. inter certas Personas ibi expressas Coniugium iniri posse, nisi consuetudo Ecclesie, quæ scandalum generet, aliter se habeat.

150. Quamvis apud Græcos ipsa Matrimonia Catholicorum cum hæreticis inita jam pridem non solum prohibita, sed prorsus invalidata fuerint; Ecclesia tamen Latina ea de facto solum prohibuit.

Prior pars propositionis constat ex Canone 72. Concilii Trullani Sæculo VII. celebrati, quo hæc Conjugia invalida declarari notant Balsamon & Zonaras in notis ad hunc Canonem.

Secunda vero ex eo, quia nullus Canon ostendit potest, qui ea in Ecclesia Latina irritasset, bene multi vero, qui ea gravissime prohibent. Unum adnumerare, quem Gratianus cit. 28. q. 1. c. 15. ex S. Ambrosio, qui vixit Sæculo IV. refert, ubi ait: *Cave, Christiane, Gentili aut Judæo filiam tuam tradere, cave, inquam, Gentilem aut Judæam, atque alienigenam, hoc est, hæreticam, & omnem alienam à fide tua Uxorem accersas tibi.* Observat tamen Sylvius, quod si utilitas publica, vel spes convertendi hæreticum id exigant, Summus Pontifex dispensare possit, ut Matrimonium Fidelis cum hæretico vel hæretica sit licitum.

151. Per vim, seu violentiam intelligitur impedimentum illud, quod intercedit inter Coniuges, quorum unus vel ambo ex metu, & quidem gravi, in Matrimonium consentiunt.

Quamvis metus etiam gravissimus non causet involuntarium, nec consequenter contractus obvios, qui consensu perficiuntur, jure nature irritet, sed irritandos per Judicem suadeat; nihilominus cum Contractus Matrimonialis sit conjunctio amorosa, officiosa, & indissolubili,

Yy 2

bilit; quæ subsistere sine tristibus eventibus non potest, si ab invitis inearur, ille per metum gravem jure naturali irritatur. Et hinc Summi Pontifices dum in Decretalibus c. 15. & 28. de Sponsal. esp. 2. De eo qui duxit in Matr. quam polluit per adult. illum irritant, irritatum jure naturæ declarant, ut patet ex rationibus ab iis adductis, quarum summa est, quod libera debeant esse Matrimonia, & coalitiones difficiles frequenter soleant exitus habere. De impedimento Ordinis sacri egimus supra N. 105. de legamine N. 16. 17. ubi de Polygamia, de honestate N. 113. de afluatate N. 124.

152. Impotentia coeundi, atque adeo Jure naturæ dirimens Matrimonium, vel antecedit Matrimonium, vel sequitur.

Dicitur impotentia antecedens Matrimonium, non quasi debeat esse experta à Contrahentibus Matrimonium ante Sacerdotalem copulationem; id enim nunquam licitum est, sed quod existat jam in alterutro Consorte ante Matrimonium ratum, atque ejus consummationem impediatur: exemplum ejus dari potest in frigiditate à natura. Consequens est, quæ consequitur Matrimonium non tantum consummatum, sed etiam ratum; ut si Sponsus per fornicationem antecedentem cum Sponsa expertus sit se esse habilem ad Matrimonium consummandum, ac dein post copulationem maleficio reddatur perpetuo frigidus. Certum autem est ex dictis N. 20. & seqq. ob firmitatem & indissolubilitatem Matrimonii impotentiam consequentem non dirimere Matrimonium. Aliter dicendum de impotentia antecedente.

153. Impotentia igitur antecedens vel est perpetua, quæ nullo remedio naturali licito sanari potest; vel temporalis, quæ ita sanari potest. Perpetua vel est absoluta respectu cujuscumque, vel respectiva respectu alicujus. Eaque oriri potest vel ex causa naturali, vel maleficio.

Matrimonium dissolvi per impotentiam

antecedentem perpetuam, tum absolutam, tum respectivam, sive sit ex causa interna, sive ex maleficio, patet ex toto titulo de frigidis, & ex caus. 33. q. 1. & 32. q. 7. c. 20. ubi hæc à Gregorio primo, vel secundo jam fancita leguntur: *Quamvis ista impotentia jure naturali Matrimonium dirimat, cum ea flante nec finis primarius ejusdem, qui est procreatio prolis, nec secundarius, seu remedium concupiscentiæ, obtineri possit.* Et hinc è contrario recte inferitur illud non solvi per impotentiam temporalem.

154. Dum alter Conjugum queritur de impotentia Consortis, Jure Canonico trium annorum spatium concessum est ad eam probandam; quo tempore si alter adhuc in querimonia de impotentia alterius existat, atque quibus potest licitis & honestis mediis sit explorata impotentia, tunc dissolvi potest Matrimonium.

Hæc œconomia definita est Sæculo XII. à Celestino III. cujus Decretalis refertur cap. *Laudabilem* de frigidis. Notat tamen bene Tournelius, ante triennium elapsum dissolvi posse Matrimonium, si impotentia tam certa sit, ut negari non possit; quia Pontifex triennium probationis solum concedit, *Si frigiditas prius probari non possit.* Et hinc partibus ita solutis, etiam licet non impotenti ad alias transire nuptias per idem cap. & utriusque, si impotentia sit respectiva; debet autem hæc impotentia esse vera, & non ficta: unde si talis impotens judicatus alias Nuptias contrahat, & prolem generet, ad priorem Uxorem, relicto Matrimonio posteriori, redire cogitur, eodem cap. *Laudabilem.* Observat tamen Fervetius lib. 5. c. 4. N. 13. hanc dispositionem in Ecclesia Gallicana non observari ex eo fundamento, quod possit esse in aliquo Viro impotentia perpetua respectiva ad talem Mulierem, quæ non sit respectiva ad aliam.

155. Tam Jure Decreti, quam Decretalium in casu controversiæ vel assertionis

tionis impedimenti impotentia, ea disquirenda & decidenda est per probationem Canonice.

Hæc probatio præscripta est vel Sæculi VI. fine aut VII. initio à Gregorio I. vel Sæculo VIII. à Gregorio II. cum controvertatur cujus Decretalis illa sit, quæ refertur 33. q. 1. c. 1. & 2. Hæc autem probatio ibi c. 2. debet fieri per corporalem explorationem Conjugum à tempore propinquis faciendam, vel à duobus, si septem haberi non possent, in casu quo alter Conjux non esset virgo, v. g. in secundis Nuptiis; quia si esset virgo, tunc per c. 1. hujus quæst. sufficit tale iudicium fieri per Obstetrices, ut habet Gl. in c. 2. §. *Septima manu.* Huic corporali explorationi, & attestationi de impotentia ab exploratoribus facta, juramentum accedere debuit Conjugum, quod nunquam carnaliter commixti fuerint. Hæc Decreti dispositio recepta & confirmata est Jure Decretalium c. 5. de frigidis, nec à Tridentino quidquam immutatum. Gratis autem à quibusdam Protestantibus JC. cavillatur tanquam minus honesta. Si enim ad averendum grave periculum corporis licitum est chirurgis, quin & honestum Mulierum corpora contractare, cur ad avertenda perpetua adultera Conjugum male secum contentorum, & hinc facile impedimentum impotentia mentientium, ac etiam pejerantium, uti experientias referunt Canones, non potuit adhiberi medium omnium securissimum pro veritate eruenda? Quæcumque ergo hi homines ignorant, blasphemant.

156. Raptus est abductio puellæ è domo Parentum eum in finem, ut ducatur in Matrimonium, vel alia libido impleatur, sive per vim abducatur, sive rapienti ob seductionem illa consentiat, Parentibus aut Tutoribus non consentientibus; tunc enim quoquo modo adit violentia, salvatur ratio raptus.

Propositio est S. Th. 2. 2. q. 154. Ex illa inferitur duplicem esse raptum, unum vio-

lentiæ, alterum seductionis. Prior est, cum puella invita & reluctans à rapitore abducitur à paterna domo: posterior cum blanditiis, & voluptatis illecebra, aut quocumque alio motivo seducta consentiens rapitorem sequitur. Patet autem per se raptum violentiæ, quamdiu liberum impedit consensum, reddere Matrimonium nullum jure naturæ secundum dicta N. 151. de metu. Solum igitur adferendum, quid circa raptum, ut jure naturæ Matrimonium non dirimit, dum videlicet rapta spontanea se abduci patitur, vel tandem in potestate raptoris violenti existens Matrimonio libere consentit, Jura dispoferunt: Triplicem autem conspiciere licet Ecclesiæ œconomiam circa raptum, quam jam dabimus.

157. Jam quarto Sæculo Civilibus & Ecclesiasticis Legibus nusquam licebat raptori in Uxorem ducere, quam rapuerat, etsi Parentibus eam restitisset, imo etsi ipsa consentisset.

Quod Leges Civiles attinet, ita iussit Constantinus M. A. 320. cujus Constitutio existat lib. 9. C. Theod. tit. 24. *De raptu Virginum & Viduarum.* Ei similem Anastasius 528. tulit Justinianus eodem lib. tit. 13. ubi ait: *Nec sit facultas raptae Virgini, vel Vidua, vel cuiuslibet Mulieri, raptorem suum Maritum sibi exposcere; sed cui Parentes voluerint (excepto rapitore) eam legitimo copulent Matrimonio.* Imo Parentum consensum nec posse validare tale Matrimonium Sæculo IX. edixit Carolus M. L. 6. Capitul. c. 96. *Si quis, inquit, alterius Sponsam virginem & viduam necdum desponsatam rapuerit, vel furatus fuerit, placuit, ut sine eam postea sponsaverit, sive dotaverit, seu non, sive cum Parentum ejus voluntate, quocumque commento ipsam accipere, vel tenere potuerit, nunquam illam Uxorem habeat.* Consentiant Canones, qui apud Gratianum 36. q. 2. videri possunt: & quidem Canon 4. hoc impedimentum ad Concilium Chalcedonense reducit, conc-

cludique, ut juxta *Canonicam* auctoritatem ad *Conjugia legitima* (raptores) *raptas sibi jure vendicare nullatenus possint*. Concordant *Concilia Rhemensis, Trolesjanum* c. 8. & in *Synodo Regaticina* An. 850. c. 10. decernitur, quod puellæ ipsæ, à quibus *raptæ sunt, legitima demum uxores nullatenus esse possint*. Pœnæ gravissimæ raptui olim adjectæ videntur apud *Grat. cit. causa*. Et quamvis ex his aliqui existiment raptum fuisse tantum impedimentum dirimens in quibusdam Ecclesiis; universalè tamen fuisse hoc impedimentum, ex *Legibus Imperatorum*, quas ceu justissimas probasse videtur Ecclesia primorum IX. Sæculorum, probabilius est.

158. Sæculis nihilominus sequentibus impedimentum hoc relaxatum fuit totaliter, atque *Matrimonium inter raptorem & raptam validum reputatum, modo consensus raptæ intervenisset*.

Sic enim respondit *Innocentius III.* in cap. 7. *De Raptoribus*, & ante hunc Sæculo adhuc *XII. Lucius III.* c. 6. eodem. Verba, *Innocentii* sunt: *Rapta puella legitime contrahet cum Raptore, si prior dissenso transeat postmodum in consensum, & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere*. Per hanc autem dispositionem videntur *Jura à Gratiano* relata, correctæ. Patet ergo, quod impedimentum successive ablatum fuerit in variis Ecclesiis, usque ad positivam *Decretalium* dispositionem.

159. Hæc nihilominus *Decretalium* dispositio Sæculo XVI. per *Tridentinum* sublata est, atque impedimentum raptus postliminio revocatum; cum limitatione tamen respectivè ad antiquos *Canones*.

Utraque propositio patet ex *Decreto* *Trid. Sess. 24. c. 6. de Ref. Matr.* quod sic sonat: *Decernit S. Synodus, inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero*

constituta, illum in Virum habere censenserit, eam raptor in uxorem habeat. Inter raptorem ergo & raptam, quamdiu illa est in potestate raptoris, *Synodus Matrimonium dirimit, quod validum erat Jure Decretalium; illud vero valide contrahi posse, si rapta in libertate constituta consentire velit, decernit, id, quod vetuere leges canonesque antiqui. Hoc impedimentum vero intelligendum est de raptu tam violentiæ, quam abductionis, ut fuse probat Tournelius.*

160. *Clandestina Matrimonia Ecclesia à suis incunabulis constanter prohibuit ac detestata est.*

Jam Sæculo II. S. *Ignat. epist. ad Polycarpum* ait: *Decet vero, ut Sponsi & Sponsæ de sententia Episcopi Conjugium faciant, quo Nuptiæ sint secundum Dominum & non secundum cupiditatem; omnia ad honorem Dei fiant.* Sæculo III.

Tertul. lib. de pud. ait: Ideo penes nos occulte quoque conjunctiones, id est, non prius apud Ecclesiam professæ, juxta mœchiam, & fornicationem judicari periclitantur. Ad quem locum *Rigaltius* in *Notis* pag. 114. animadvertit, iis verbis à *Tertull. prolatis, non prius apud Ecclesiam professæ, indicari Conjugia, in quibus non fuerat servata consuetudo, qua solebant Fideles conjugandi per Presbyteros Ecclesiæ offerri, ut communibus votis Conjugia benedicerentur.* Quam quidem consuetudinem Sæculo IV. firmavit *Concilium Carth. IV.* relatum 30. q. 5. c. 5. dum *Canone 13. præcipit: Sponsus & Sponsa cum benedicendi sunt à Sacerdotibus, à Parentibus suis & Paranympbis offerantur.* Ad eundem vero morem allusit *Synellus Cyrenensis, qui floruit initio Sæculi V. epist. 105. ad Evoptium*, ubi scribit: *Mibi & Deus ipse, & Lex, & sacra Theophilii (Patriarchæ Alexandrini) manus Uxorem dedit.* Ut enim opportune observavit *Christianus Lupus* tom. 2. p. 1421. hæc S. *Synellii* verba ostendunt, *Fidelium Nuptias palam in Ecclesia fuisse sem-*

semper ab *Episcopo*, aut *Presbytero benedictas & sanctificatas*, aut *Presbytero benedictas & sanctificatas*. Quod confirmari potest auctoritatibus tum *Patrum*, tum *Euchologiarum*, præsertim *Ecclesiæ Græcæ*, quas supra N. 70. & seqq. retulimus. Hic adhuc placet adducere cap. 179. ex lib. 7. *Capitularium Regum Francorum*, ex quo eandem disciplinam in *Occidentali Ecclesia Sæculo VIII. & IX.* viguisse perspicuum sit: *Prius conveniendus est, inquit, Sacerdos, in cujus Parochia Nuptiæ fieri debent in Ecclesia coram Populo, & ibi inquirere una cum Populo ipse Sacerdos debet, si ejus propinqua sit, an non, aut alterius Uxor, vel Sponsa, vel adultera: & si licita & honesta omnia pariter invenerit, tunc per consilium, & benedictionem Sacerdotis, & consulti aliorum bonorum hominum, eam sponsare, & legitime dotare debet.*

161. Quamquam vero ex relatis, aliisque testimoniis, à *Viris Eruditis* congestis, perspicuum sit, *Ecclesiam Clandestina Matrimonia constanter prohibuisse; non tamen æque certum est, num eadem Matrimonia ante Tridentinum fuerint insuper ullo unquam tempore etiam irrita.*

De hac enim quæstione secum contenderunt ipsi *Patres Tridentini*, uti videre est apud *Pallavicinum in hist. Conc. Trid. Libro 22. c. 4.* occasione *Decreti* ea irritantis edito c. 1. *Sess. 24. de Reform. Matr.* Plerique enim, qui persuasi erant, dicta *Matrimonia omnibus retro Sæculis prohibita* solum fuisse, eidem consentire nolebant, eo quod absolum judicarent, hæc novitatem postremis *Ecclesiæ Sæculis* primo introduci; quibus contradixerunt alii, qui allatis auctoritatibus judicaverunt *Sacerdotalem benedictionem* non solum ad honestatem, verum ad ipsam substantiam *Matrimonii* requiri. Idque adhuc clarius colligi aiebant ex *Decreto Evaristo Papæ* adscripto, & relato 30. q. 5. c. *Aliter*, ubi habetur: *Aliter legitimum non fit Conjugium, nisi ab his, qui*

super ipsam faminam dominationem habere videntur. -- *Uxor petatur -- & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicatur.* -- *Ita peracta, legitima scitote esse Connubia: aliter vero præsumpta non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel supra, aut fornicationes.* Aliud addere poterant, & fortasse addiderunt, inquit *Sanctissimus noster I. 7. de Synodo Diac. c. 27. N. 4.* indubitatum testimonium *Nicolai I.* qui in causa *Divortii* à *Lothario Francorum Rege* cum *Teutbergæ* facti, ut posset in *Uxorem* ducere *Waldradam*, quam præteritum à se ductam ante *Teutbergam*, rescripsit *Judicibus*, ut diligenter investigarent, an revera *Lotharius*, priusquam conjugali fodere se devinciret *Teutbergæ*, *Matrimonium celebrasset* cum *Waldrada* coram testibus secundum legem, & ritum, quo *Nuptiæ celebrari solent*. Si vero (ait *Can. Lotharius* 31. q. 2.) minime probatum fuerit, *Waldradam fuisse Uxorem legitimam, neque Nuptiis secundum morem celebratis, per benedictionem scilicet Sacerdotis, filio nostro Lothario existisse conjunctam; suggerite illi, ut non moleste ferat legitimam sibi (si innocens ipsa apparuerit) reconciliari Uxorem.* Hinc enim evidenter videtur inferri, medio Sæculo IX. quo *Nicolaus* primus universalem regebat *Ecclesiam*, ratum non fuisse *Christianorum Nuptias*, nisi essent secundum morem celebratæ per *Sacerdotalem benedictionem*.

Verum *Theologi & Patres* prioris sententiæ dixerunt, *Patres Canoneseque* allatos commode intelligi posse de sola necessitate præcepti, non de substantia ipsa *Matrimonii*, prætendentes *Siricum Papam* ep. ad *Himerium* c. 4. & referunt c. 50. 27. q. 2. obſignari voluisse *Sacerdotalem benedictionem*, quamvis dictus *Canon* loquatur de *Sponsalibus* de futuro, an eò quod *Pontifex* utatur *Verbo Nupturæ* & non potius de præſenti, ex eo du-

dubium reddatur, quod Patres olim per Nuptias ipsam copulam conjugalem intellexerint: unde Mulierem nolebant pertinere ad Matrimonium, cum qua non intercessisset carnale commercium, & Mariam dixerunt Sponsam Josephi fuisse (scilicet de presenti), sed ad ejus Nuptias (hoc est, copulam) non pervenisse. De quibus vide dicta N. 53. Ad Canonem vero Evaristi, de quo specialis erat, & nunc quoque est difficultas, teste eodem Sanctissimo L. cit. non quod genuinus credatur Evaristi fetus, verba sunt ejusdem, sed quia, uti alias diximus de similibus epistolis Decretalibus ab Isidoro productis (& nos l. i. tit. 2. c. 4. §. 5.), præsumitur fabricatus ad normam disciplinæ, quæ in Ecclesia vigeat in fine VIII. aut IX. sæculi: ad hunc, inquam, Canonem roponebant, si ille accipiendus esset, sicut verba sonant, non sola Sacerdotis benedictio, verum etiam alia quamplurima ibidem enumerata fuissent de formali conjugalis contractus; quod tamen nemo unum asseruit. Per verba ergo illa, aliter non fit legitimum Conjugium, solum indicare voluit, aliter non fieri licite, illaque Connubia adulteria, &c. vocavit; quia ut ibi notavit Gl. Matrimonia clandestina occasionem, & securitatem præbent, alia postea in facie Ecclesiæ ineundi, & ita in perpetuo adulterio vivendi: quem sensum habuisse auctorem Canonis patet ex apposita ei limitatione, videlicet, nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima. Et hinc Gratianus, qui Canonem hunc Decreto suo inseruit, in fine quæst. i. causa 27. hujusmodi Conjugium ratum haberi edicit. Facilius est, ait idem Sanctissimus, genuinum sensum epistolæ Nicolai I. aperire; cum enim videret, quam parum didendum esset assertionibus tam pugnatis parum sibi coherentis Lotharii, nullam quoad hoc ei fidem adhibendam rescripsit, nisi probaret se legitime, omnibusque adhibitis Juris solemnitatibus nupsisse Waldradæ,

quam cæteroquin aliunde notum erat habuisse loco pellicis, uti testantur Authores à Sanctissimo relati. Cæterum à Nicolao validum habitum Matrimonium clandestinum liquet ex ejusdem responsis ad Consulta Bulgarorum, quæ videri possunt apud eundem Sanctissimum L. cit. N. 6. Ex quo etiam patet, probabiliorum esse sententiam eorum, qui dicunt, Matrimonia clandestina ante Concilium Trid. non fuisse ab Ecclesia ullo unquam tempore annullata, sed solum prohibita: id quod sentiunt communiter Theologi & Jurisperiti.

162. Concilium Tridentinum præcendens ab hac controversia, ad ea efficaciter præcavenda gravissima mala, quæ in animarum perniciem, ac totius Christianæ Reipublicæ perturbationem ex Matrimoniis clandestinis obveniebant, & quibus, experientia docente, hæc satis occurrere poterat sola eorumdem prohibitio à Conc. Later. IV. sub Innoc. III. in cap. Cum inhibitis de clandest. desp. renovata, illa nulla ac invalida impofterum futura declaravit.

Decretum ejus existit Sess. 24. c. 1. de Reform. Matr. præcipuum motivum ad illud edendum fuit, quod experientia docuerit, quod multi clandestine contractantes, poenitentia postea ducti, priore Uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahant, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt. Quia nimirum Clandestinum Matrimonium est difficilis probationis, & Jura Matrimonio solemniter favent. Hoc ipsum Decretum Synodus vult singulariter in omnibus Diocesis Populo per Ordinarios publicari & explicari. Decernit insuper, ut hujusmodi Decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat à die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandis. Colophon est Decreti. Interim saluberriima hæc Sanctio non ubique, præsertim in Gallia, est recepta.

QUÆS.

QUÆSTIO DOGMATICA.

An Matrimonium à Fidelibus baptizatis legitime contractum sit verum novæ Legis Sacramentum?

163. **M**atrimonium esse novæ Legis Sacramentum non tantum nostrorum sæculorum Novatores, sed veteres quoque negarunt hæretici; hoc tamen cum discrimine, quod veteres, Simon nimirum Magus, Saturnius, Hydroparastæ, Tatianus, Marcio, Manichæi, & Priscillianistæ illud insuper opus diaboli, scortationem, & impudicitiam negotium asserere ausi fuerint; Lutherus vero in lib. de captivitate Babylon. Calvinus lib. 4. Institut. c. 19. N. 34. Chemnitius 2. p. Exam. Concil. Trid. alique, esto honorabile in omnibus Connubium, torumque immaculatum ultro fateantur, eidem nihilominus rationem Sacramenti inesse aperte negent, & quidem non solum in eo sensu, quod conferat ex opere operato gratiam tam sanctificantem, quam sacramentalem, verum etiam, quod ex mente Divi Pauli ad Ephes. 5. v. 32. fit signum speculativum (ut loquuntur Theologi) seu typus unionis Christi cum Ecclesia, & Verbi Divini cum humanitate assumpta, ut infra ex Calvino, & Spalatenfi videbimus. Missa insania veterum hæreticorum, quos ipsum naturæ lumen, propagationem humani generis, ac consequenter Nuptiarum honestatem seipso inculcans, relessit, Sacramentalem Matrimonii Fidelium dignitatem à Christo acceptam contra recentiores sublinebimus, tum ut liberemus fidem N. 16. hujus libri datam, tum ut axioma stabiliamus, ex quo bene multa pendent, quæ circa Matrimonia Christianorum Romana sancit Ecclesia, atque ab hæreticorum cavillis liberantur, uti patebit evolventi notas historicas in eundem librum datas.

164. Porro fontes, è quibus Catho-

licum dogma à nostris propugnatur, à Concilio Tridentino Sess. 24. de Sacram. Matrimonii assignantur Scriptura, Patrum, Conciliorumque testimonia, ac universalis Ecclesiæ consens, ac perpetua traditio, quæ in probatione ponendæ propositionis adferemus. Interim non dissimulandum, ipsos Catholicos tum circa rationem, qua Matrimonium dicitur, & est Sacramentum, tum circa autoritates Scripturæ, è quibus à nostris Theologis communiter probatur esse verum novæ Legis Sacramentum, ex assensu non convenire.

165. Et quidem, quod primum attinet, ipse Magister Sententiarum lib. 4. dist. 2. licet A. Matrimonium quidem recenset inter Sacramenta novæ Legis; ad ipsi vim efficacem ad producendam gratiam detrachere videtur, sic enim habet: Quorum (Sacramentorum) alia remedium contra peccatum præbent, & gratiam ad-juricem conferunt, ut Baptismus: alia in remedium tantum sunt, ut Conjugium: alia gratia & virtute nos fulciunt, ut Eucharistia, & Ordo. Et eodem lib. dist. 26. Conjugium Sacramentum esse, & rei alicujus Sacræ signum demonstrat; an vero ex fe gratiam sanctificantem conferat, omnino silet. Durandus in eundem lib. dist. 26. q. 2. docet, duo dumtaxat esse circa Matrimonium, quæ sine periculo erroris negari non possunt: primum est, Matrimonium esse licitum, secundum, Matrimonium esse Sacramentum. Eo modo quo, inquit, Sacræ rei signum dicitur Sacramentum, id est, improprie seu æquivocè, ut ait postea. Præter autem ea duo prædicta, pergit idem, sunt alia duo circa Matrimonium, circa quæ sine periculo hæresis licitum est contraria opinari, quorum unum est theologicum, scilicet, utrum in Matrimonio conferatur gratia ex opere operato, sicut in aliis Sacramentis novæ Legis? Secundum est logicum, videlicet, utrum Matrimonium habeat plenam invocationem cum aliis Sacramentis? Utrumque

Zz

que

que negat in decursu hujus questionis Durando, adducitque suæ opinionis consortes aliquos Canonistas, ac præterea Glossam in Can. *Honorantur* 32. q. 2. in hoc Sacramento non conferri gratiam Spiritus S. aperte edicentem. Patetur nihilominus Durandus oppositam sententiam longe communionem fuisse inter sui temporis Theologos. Cum Durando sentit Guillelmus Peraldus Durandi coætanæ in Summa vitiatorum, & eo antiquior Jacobus Vitriacus lib. *Occid. historiae* cap. 36. Eandem opinionem Magistro ac Præposito Antissiodorensi tribuit Gerson in Compendio Theologiæ. Atque hinc est, quod S. Thomas, Bonaventura, Scotus, & alii, qui veram & Catholicam tenentur sententiam, eam dumtaxat ut *probabiliorē*, non ut *ex fide certam*, & omnibus tunc temporis credendam pronant; quia nempe, licet res ea in se ac materialiter esset de fide, nondum tamen distincte, ac clare definita fuerat ab Ecclesia, sicut postea fuit: unde contrarium opinari error quidem erat, sed non hæresis. Nituntur equidem Protestantes Alphonsus à Castro, Petrus Soto, & alios nonnullos in suas partes trahere, sed immerito; cum conceptis terminis doceant, Matrimonium esse verum Sacramentum, quamquam velint illud eadem dignitate & efficacia fuisse exornatum in Lege sive naturæ, sive scripta, in quo certe capite à cæteris Theologis recedunt, à quibus deseruntur.

166. Quod secundum attinet, Vasquez disp. 2. de Matrimon. c. 6. & 8. negat ex Scriptura posse efficaciter demonstrari Matrimonium esse verum, ac proprie dictum Sacramentum, cui sit ex institutione Christi annexa gratiæ promissio, & ad solam traditionem, ut id evincat, confugit. Quod idem sentiunt Estius in 4. dist. 26. §. 7. Pontius lib. 1. *De Matrim.* c. 5. Juenin & alii Recentiores. Aliis è contra, nonnulla Scripturæ testimonia ad id probandum idonea & effi-

cia videntur. Et quidem in specie recentissimi Tournellus & Bertus, esto admittant vulgarem illum verbum 32. capit. 5. ad Ephes. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia, se solo sumptum non probare efficaciter Matrimonium esse signum prætium gratiæ sanctificantis, sed solum speculativum unionis Christi cum Ecclesia; id tamen negat, si sumatur cum antecedentibus determinativis. Sane Concilium Tridentinum cit. Sess. 24. De Matrim. cap. un. caute suo more eundem textum adhibuit in præsentī materia, dum ait: *Gratiam vero, quæ naturalem illum (Conjugum) amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, Conjugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium Sacramentorum institutor, atque perfectior, sua nobis Passione promeruit. Quod Paulus Apostolus innuit dicens: Viri diligite Uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea; mox subiungens: Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quamvis enim hac loquendi methodo clare definiat Matrimonium esse verum, ac proprie dictum Sacramentum; nullatenus tamen rationem suæ definitionis decernit esse efficacem, ac multo minus de fide tenendam, dum ait: *Quod Paulus Apostolus innuit: ac paulo inferius ad traditionem provocat, pergens: Cum igitur Matrimonium in Lege Evangelica veteribus Connubiis per Christum gratia præstet, merito inter nova Legis Sacramenta annumerandum, sancti Patres nostri, Concilia, & universalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt.* Et hinc in Canone primo solum anathematizat illos, qui negant Matrimonium esse vere ac proprie unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis, non vero illos, qui inficiantur id per textum à se in doctrina de hoc Sacramento traditam adductum efficaciter probari. Alia sane œconomia utitur circa*

tex

textum Epistolæ Jacobi 5. v. 14. quem & ad roborandam suam doctrinam de Sacramento Extremæ Unctionis Sess. 14. c. 9. traditam adducit, & in anathemate eorum, qui Extremam unctionem Sacramentum esse inficiantur, ad illum provocat, innuens, se non tantum velle definire Extremam unctionem esse verum Sacramentum, sed id etiam efficaciter, ac certitudine fidei ex allatis S. Jacobi verbis probari. Jam ad rem.

PROPOSITIO.

Matrimonium à Fidelibus baptizatis legitime contractum est verum ac proprie dictum novæ Legis Sacramentum.

167. **C**onclusio hæc definita est tanquam de fide tenenda à Martino V. in Concilio Constantiensi A. 1414. celebrato. Item ab Eugenio IV. in Decreto unionis Armenorum in Concilio Florentino An. 1438. edito, cujus tenorem retulimus lib. 1. c. 1. §. 8. N. 307. ac novissime in Tridentino Sess. 24. de Sacram. Matr. c. 1. qui ita sonat: *Si quis dixerit, Matrimonium non esse vere, & proprie unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre; anathema sit.* Quo loquendi tenore non solum anathematizantur ii, qui Matrimonium negant esse novæ Legis Sacramentum, verum etiam illi, qui nunc cum Durando illud quidem Sacramentum esse admitterent, sed gratiam conferre inficiarentur. Antequam vero propositionem probemus, observandum I. tria ad rationem veri Sacramenti ex conspiciendis Catholicorum placito requiri, nimirum, ut primo consistat in aliquo ritu, seu cæremonia exteriori; secundo, ut iste ritus habeat mandatum Dei, seu ordinatus sit ex mandato Dei; tertio, ut habeat annexam promissionem

gratiæ, id quod etiam ipsi Protestantes non inficiantur; sic enim profitentur in Apologia Augustinæ Confessionis: *Si Sacramenta vocamus Ritus, qui habent Dei mandatum, & quibus addita est promissio gratiæ, facile est judicare, quæ sint proprie Sacramenta.* II. In Sacramentis duplicem distingui posse significationem, unam *mere speculativam*, seu objectivam, alteram vero *practicam*. Sic v. g. Eucharistia duo significat, mortem Christi, & gratiam nutrientem. Prior significatio pure speculativa est, neque enim Eucharistia efficit mortem Christi: posterior vero efficax est ac practica, producit enim, seu efficit gratiam, quam repræsentat. Et ita in Matrimonio pariter duplex distingui potest significatio: una simpliciter speculativa, & objectiva, qua dumtaxat repræsentatur unio Christi cum Ecclesia, sive per Incarnationem, sive per caritatem & gratiæ influxum; altera practica, qua producitur gratia Sacramenti uniens Conjuges ad effectus, seu fines proprios Matrimonii. His animadvertis,

168. Probatur conclusio ex tribus conditionibus ad Sacramentum vere ac proprie tale requisitis. Et primo certum est, quod in mutuo Conjugum consensu, seu contractu externo habeamus signum, seu ritum sensibilem: an vero hic contractus sit signum rei sacræ, & hoc supposito, an sit nude speculativum, vel etiam practicum, & consequenter an habeat mandatum Dei, & annexam promissionem gratiæ? in hunc finem I. expenditur textus Apostolicus ad Eph. 5. v. 31. & 32. quantum ex eo præsidii colligi possit in rem Catholicam. Sic autem habet: *Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem suam, & adhærebit Uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Hoc textu innuere velle Apostolum, Matrimonium repræsentare unionem Christi cum Ecclesia, & consequenter esse signum rei sacræ, saltem

speculativum, sentit S. Chrysof. hom. 50. in *Genesi*, inquit: *An non audis Paulum dicentem, Sacramentum esse Nuptias, & imaginem dilectionis Christi, quam erga Ecclesiam exhibuit?* Similia habet homil. 20. in c. 3. *ep. ad Ephes.* Adtipulantur Chrysofotomo S. Hieron. in cit. locum Apostoli, Gregor. Naz. Orat. 31. & alii.

169. Duo nihilominus reponunt Novatores. Primum est, Sacramentum in textu Apostoli non referri ad Matrimonium Adami & Evæ, sed ad unionem Christi cum Ecclesia per Incarnationem. Ita Calvin. l. 4. *Inst. c. 19. §. 35.* & Spalatens. l. 5. *De Republ. Christ. c. 11. N. 27.* Non subjective, inquit, sed objective Sacramenti vocem usurpat hic Apostolus, hoc est, eodem interprete, S. Paulus non ab humano Conjugio, veluti à signo procedit ad Christi Conjugium cum Ecclesia, tanquam ad rem signatam; sed è contrario, à Conjugio unionis hypostaticæ Verbi cum carne nostra, & ab unionem Sponsi Christi cum Ecclesia Sponsa, & capitis cum membris deducit documentum, cur, & quomodo debeant & Mulieres Viris suis subijci -- & Viri Fideles diligere Uxores suas. II. ex citato loco Apostoli colligi ad summum posse, Matrimonium primorum parentum (de quo uno loquitur Apostolus) signum fuisse unionis Christi cum Ecclesia, non autem quodcumque hominum Matrimonium. Verum, ut advertit Tournelius, hæc posterior responsio priorem evertit, eo quod supponat vocem Sacramenti referri ad unionem conjugalem Adami & Evæ, tanquam ad signum unionis Christi cum Ecclesia, quod prior negat. Loqui porro Apostolum de omni humano Conjugio demonstrant hæc verba: *Propter hoc relinquet homo Patrem & Matrem suam, & adheret Uxori suæ: quæ certe universalis sunt, & magis ad posteros Adami, quam ad Adamum ipsum pertinent, qui parentes, quos relinqueret amore Uxor suæ, non habuit ipse primus omnium Parentes.*

Et insuper Christus Matthæi 19. ad omne legitimum Conjugium refert verba mox cit. ad cuius sententiam etiam respexit Paulus, dum ea epistolæ suæ inseruit.

170. Quantum autem ad primam expositionem, patet manifeste ex serie contextus Apostoli, verba ista, *Sacramentum hoc magnum est*, referri ad Matrimonium Adami & Evæ, tanquam ad signum. Refertur enim ad id, quod antecedit, & designatur per pronomen demonstrativum hoc: at verbis antecedentibus loquitur Apostolus de Matrimonio Adami & Evæ per verba: *Propter hoc relinquet homo Patrem, &c.* ergo dum profertur: *Sacramentum hoc magnum est*, per tó hoc intelligit unionem conjugalem Adami & Evæ. Sed quid multa? ipse textus originalis, seu Græcus, quem sæpe sæpius jactant hæretici, illorum erroneam opinionem jugulat, & Catholicum dogma firmat; in illo siquidem legitur: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christum & Ecclesiam.* Manet ergo invictè probatum contra Novatores, Matrimonium tum Adami & Evæ, tum eorundem posterorum esse signum speculativum rei sacræ, hoc est, unionis verbi cum humanitate, & Christi cum Ecclesia. Nunc videndum contra eosdem, ac etiam Durandum, &c. an quoque sit signum practicum gratiæ? & quid in hunc finem laudatum Apostoli oraculum subsidii adferat?

171. Tournelius, Bertus, & Liberius à Jesu, famosi inter Recentiores Theologi, est Vasquesio, Estio, Juvenio sponte admittant, neque ex versu 32. capitis 5. laudatæ ad Ephesios epist. neque ex præcedenti 25. ubi idem Apostolus ait: *Viri diligite Uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, si solitarie sumantur, pro Catholicis inexpugnabile argumentum sumi posse; cum Sacramenti vocabulum, quod in Græco textu exprimitur per tó *Mysterion*, significationem habeat amplissimam, &*

sym-

symbolum mystici conjugii, quod est inter Christum & Ecclesiam, adveniatur quoque in Matrimonio Infidelium, effectu spiritualis gratiæ carentibus: quia hi quoque vi Connubiorum ad dilectionem mutuam tenentur: cum nihilominus Christus primo non tantum uniat cum Ecclesia Catholica per *humana natura consortium*, quæ unio non est peculiaris Ecclesiæ, sed communis universo humano generi; verum etiam per *caritatem & gratiam*, quod singulari titulo Ecclesiæ convenit, non autem generi humano universo. Secundo S. Paulus verbis relatis innuat Uxores diligendas à Viris non solum propter *procreationem filiorum*, sed ulterius ob *sempiternæ vitæ consecutionem*; ait enim: *Viri diligite Uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam*; his attentis, hæc aut simili ratiocinatione demonstrari Matrimonium esse verum, ac proprium Sacramentum existimat Bertus: Matrimonium per Apostolum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, conjunctio autem Christi cum Ecclesia non est solum secundum carnem, sed etiam secundum caritatem & gratiam: igitur Matrimonium non tantum unit contrahentes carnali vinculo, sed etiam illos unit in gratia & caritate. Rursus: Debet conjugati se invicem diligere, ut Christus dilexit Ecclesiam, atque id maxime in votis habere debent, qui Christiano ritu Conjugium ineunt; at Christus dilexit Ecclesiam, non ut illam sibi copularet tantummodo carnis assumptione, sed insuper ut illam sibi exhiberet immaculatam & gloriosam: igitur qui ritu Christiano Matrimonio junguntur, uniri debent tali nexu, ut invicem sanctificentur, & Deus illos conjungens gratiam, qua naturalis amor hac ratione perficiatur, iidem Contrahentibus impertitur. Confirmat mox allatum argumentum Tournelius l. 1. ex 1. *ad Cor. 7. v. 14.* ubi dicitur: *Sanctificatus est Vir Infidelis per Mulierem Fidelem, & sanctificata est*

Mulier Infidelis per Virum Fidelem; quem locum ex Maldonato de Matrimonio ita explicat, ut Apostoli mens fit, Matrimonium inter hos non esse illegitimum & immundum, sed sanctum; quia quamvis Conjux sit immunda, tamen à meliore parte (videlicet à Marito Christiano) totum Matrimonium sanctum esse (quia Sacramentum), & propterea filios ex eo genitos sanctos. 2. ex versu 39. ibidem: *Mulier alligata est legi, quanto tempore Vir ejus vivit; quod si dormierit Vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino.* Ubi idem Maldonatus vult sensum esse Apostoli, ut Mulier nubat propter Sacramentum. 3. ex c. 3. *ep. ad Coloss. v. 18.* ubi legitur: *Mulieres subdite estote Viris, sicut oportet in Domino*; quem textum in Græca phrasi hunc sensum præferre contendit Maldonatus: *Sicut decet eas Mulieres, quæ contraxerunt Matrimonium, non ut Gentiles, sed in Domino; id est, sancte, rite, Sacramentaliter.* Qui Theologus verba illa Apostoli 1. ad Timoth. 2. v. 15. *Mulier salvabitur per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate*; apud eundem Tournellium in eundem sensum adducit, quasi velit significare, Mulierem per ipsum Matrimonium salvam esse, accedente scilicet gratia sanctificante, propria hujus Sacramenti.

172. Sed his confirmationibus robur vix ullum inesse, vel ex hoc solo patet, quod textus in iis allati tum à Patribus, tum ab aliis Scripturæ Interpretibus, alio longe sensu, eoque literæ conformiori explicentur, ac explicati sunt à Maldonato, uti videre est apud Calmetum, qui primum ex Chryl. Theodoro, Estio, Grotio, Menochio, Hieronymo, Tertulliano, Tirino ita exponit, quod Vir Infidelis per Mulierem Fidelem sanctificetur; quia illa per sanctæ conversationis exemplum eundem ad conversionem disponit; pariter filii sancti sunt, hoc est, quasi

quasi designati sanctitatis, ac per hoc etiam salutis, ut loquitur Tertullianus; quia Mater Fidelis ipsos ab idololatria avertit, quam si non haberent Patri contortalem, *immundi essent*, hoc est, ad idololatriam proni ruerent. De secundo vero testimonio ipse Tournelius Patrum adfert testimonia, quæ illud in Domino non exponunt, uti Maldonatus, id est, *Sacramentaliter*. Inter illos S. Augustinus lib. de adult. Conjug. c. 25. inquit: *Illud in Domino duobus modis accipi potest, aut Christiana permanens, aut Christiano nubens*. In tertio vero literalem sensum esse, Mulieres debere subditas esse Viris suis in Domino, hoc est, sicut Dominus præcipit, non autem in iis, quæ voluntati, atque Legibus Domini adversantur, non tantum cum aliis Interpretibus docet Calmetus, sed se ipso in aprico esse videtur. Nec verum est, Maldonati mentem ex Græco textu juvari; in illo liquidem habetur: *Hos aniken in Kyrio*, quod Arius Montanus ad literam reddidit: *Sicut convenit in Domino*: quod idem esse cum Vulgatæ versione; *Sicut oportet in Domino*, nemo non videt. Quod denique ultimum locum ex 1. ad Timoth. 2. v. 15. attinet, quem Liberius à Jesu sat prolixè contra Jueninum urget, compertum est Eruditis, originalem textum Græcum, in quo à Vulgatâ *to permanferit* in singulari enuntiat, idem verbum in plurali esse per *to meinosin*; & ita consequens esse, id quod de fide, dilectione, ac sanctificatione subjungitur, referri non ad *Mulierem*, sed ad *filiis*, quorum generatione, seu pia educatione, Mulier æternam salutem promeretur, etsi commercio conjugali implicata virginibus, & sexu suo Prædicatoribus sit inferior: uti juxta Calmetum plerique Latini, Græci vero omnes sentiunt Interpretes. Ad principales igitur locos Apostoli ad Eph. 5. residua est mentis nostræ explicatio.

173. Ut vero candidè fatear, qui callet, quantum ad rigorosam demon-

strationem requiratur, difficulter assentietur iis, qui judicant laudatis auctoritatibus, si cum circumstantiis insinuat etiam fumantur, demonstrari posse, Matrimonium Christiano ritu contractum esse non tantum signum speculativum unionis Christi cum Ecclesia, verum etiam præcticum gratiæ sanctificantis, ac Sacramentalis in Sponsis producendæ; propugnatores enim hujus Sententiæ, postquam suis adversariis ultro admittunt, ex textibus illis sigillatim sumptis id evinci non posse, nullas alias circumstantias adducunt, quæ indifferentiam textuum determinarent. Præterquam quod, cum Paulus ibi velit, Matrimonia Christianorum proprie representare unionem Christi cum Sponsa Ecclesiæ per caritatem & gratiam, inde inferant, Viros Christianos debere diligere Uxores suas, sicut Christus dilexit Ecclesiam; hoc est, amore non naturali, ad quem ratio & Philosophia viam sternit; sed supernaturali, seu ex motivo supernaturali, quod neque ratio, neque Philosophia, sed sola Christi gratia nobis suppeditat. Ex quo inferunt, Apostolum Ll. cit. velle, Matrimonium Contrahentes non tantum unire carnaliter, sed iis insuper conferre gratiam huic dilectioni in opus redigendæ necessariam, & consequenter ad mentem ejus esse Sacramentum. At quamvis distindendum non sit, ad dilectionem supernaturalem, qualem Paulus habere præcipit Conjuges, requiri gratiam; ex hoc tamen præcisè inferri juxta regulas Logicæ non licet, requiri gratiam per Sacramentum conferendam; alias etiam ex eo, quod ad virginatatem servandam ex motivo supernaturali requiratur gratia, inferre liceret, antiquam virginum consecrationem, aut modernam Religiosam Professionem esse vera novæ Legis Sacramenta: multo ergo minus ex iisdem motivis demonstrative inferetur, Paulum Ll. cit. Matrimonium Fidelium edixisse signum præcticum gratiæ, & consequenter verum, ac proprium novæ

novæ Legis Sacramentum. Hoc enim non persuadetur tot eximiis Theologis Catholicis supra laudatis: quomodo ergo demonstrabitur Heterodoxis? Aliter in hac materia se gessit Tridentinum N. 166. relatum, nec opus est, ut pro singulis Sacramentis habeamus textum clarum & demonstrativum in Sacris Literis, cum ipsi Protestantes negantes traditionem mere oralem, velint nolint, eam admittere debeant in Summo Fidei nostræ puncto, nempe in ipsa authentia Sacræ Scripturæ, cum nullibi scriptum sit, hos libros præcisè, vel omnes esse à Spiritu-Sancto dictatos. Quapropter hanc nos stabilimus propositionem, ex verbis S. Pauli cum his circumstantiis allatis tam bene concludi posse, illum iisdem censuisse, Christum ad juvandam Conjugum dilectionem supernaturalem Matrimonium elevasse in Sacramentum, atque contrarium, si præcisè spectentur; si vero Ecclesiæ Traditio in subsidium explicationis mentis Paulinæ assumatur, ad quam Concilium Tridentinum tam serio provocat, tum deum patere, non solum Paulum, sed alios quoque Apostolos persuasos fuisse, Matrimonium esse verum ac proprium novæ Legis Sacramentum, etsi hanc suam mentem Gentium Doctor L. cit. fortassis non expresserit: & hinc Dominos Protestantes inaudita temeritate ab hac perpetua utriusque Ecclesiæ traditione recessisse, quam testimoniiis Patrum, Conciliorum, atque utriusque Ecclesiæ perpetuo consensu jam demonstratum imus.

174. Et quod Patres attinet, superius ex N. 64. & seq. eos ordine retulimus, qui testantur, apud Christianos Matrimonium semper locum habuisse inter res Sacras Religionis, certo Ritu à Ministris Ecclesiæ celebrandas; ac præcedenti N. 63. Bohmero, aliisque Protestantibus perpicue ostendimus, hæc Patrum testimonia nullatenus Sponsalibus de futuro applicari posse: qui duo Numeri hic relegendi sunt, ne eos huc transcribendo

actum agamus. Hic igitur adnumeranda veniunt testimonia Patrum eorum, qui Matrimonium appellant *Sacramentum*, non lato, sed stricto, ac proprio sensu. Inter hos Justinus Martyr, qui Sæc. II. floruit, in Dialogo cum Typhone ait: *Connubia Jacobi rei per Christum persicienda figuram fuisse*. Nam, inquit paulo superius: *Magnorum Sacramentorum oeconomia & dispensationes in quolibet ejus generis factæ sunt celebratæ, in veteri scilicet Testamento*. S. Ambrosius L. 1. de Abraham c. 7. *Cognoscimus, inquit, Presulem, custodemque Conjugii esse Deum, qui non patitur alienum torum pollui, & si qui fecerit, peccare eum in Deum, cujus legem violet, gratiam solvat. Et ideo quia in Deum peccat, Sacramenti celestis amittit consortium*. S. August. lib. de bono Conjugali c. 24. *Bonum igitur Nuptiarum, inquit, per omnes gentes, atque homines in causa generandi est, & in fide castitatis. Quod autem ad Populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti, per quam nefas est, etiam repudio discedentem alteri nubere, dum Vir ejus vivit, nec saltem ipsa causa pariendi*. S. Augustinum hoc loco nomen Sacramenti in proprio sensu sumere patet, quod Matrimonium Fidelium ex hoc capite præferat Nuptiis Gentilium, quæ nihilominus sunt etiam Sacramentum improprie, seu signum speculativum unionis Christi cum Ecclesia. Et lib. de bono Conjugali c. 18. *In Christianorum Nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fecunditas uteri: quod etiam verum esset de Gentilium Connubiis, nisi S. Augustinus nomen Sacramenti proprie sumeret*. Denique lib. 1. de Nuptiis & concupis. c. 10. *Sane, inquit, non tantum fecunditas, cujus fructus in prole est, nec tantum pudicitia, cujus vinculum est fides, verum etiam quoddam Sacramentum Nuptiarum commendatur Fidelibus conjugatis*. Dicit quoddam Sacramentum, quia c. 21. ait: *Quod ergo est*

in Christo & in Ecclesia magnum, hoc in singulis quibusque Viris atque Uxoribus minimum, sed tamen conjunctionis inseparabilis Sacramentum: minimum dicit Sacramentum, comparatione nimirum ad alia Sacramenta, ut aliqui putant, vel ob rebellionem carnis, ac membra, quæ post peccatum pudenda sunt, quælia non erant ante peccatum, quibus mendicis institutum, uti indicat series contextus. Qua proinde loquendi methodo S. Augustinus vult Matrimonium Christianorum esse verum Sacramentum; eo vel maxime, quod infra illud comparet Baptifino & lib. de bono conjug. c. 24. Sacramento Ordinis, quamvis cæteris inferiorius. Quod ajunt veteribus Scholasticis occasionem dedisse existimandi, gratiam sanctificantem non conferri per Matrimonium, sed quod tantum sit in remedium concupiscentiæ. Unde merito Tournelius ex allatis motivis reprehendit Vasquesium, qui disp. 2. de Matr. ait se An. 1588. perceptis & attente consideratis hinc S. Doctoris testimoniis manifeste deprehendisse, ipsum non loqui de Sacramento propria & stricta, sed latiori significatione: non negans interim, Sacramenti nomen ab Augustino usurpari interdum sensu improprio & latiori. Eandem vero cum S. Augustino doctrinam, & fidem propugnare & Summi Pontifices, & Concilia. Constantiense, Florentinum, & Trident. supra N. 167. jam retulimus, quibus hic subnectimus auctoritatem Lucii III. Sæculo XII. florentis, relatam c. Ad abolendam de hereticis: qua Matrimonium Ecclesiæ Sacramentis accensuit, dum ait: Qui de Sacramento Corporis & sanguinis Domini JESU Christi, vel de Baptifmate, seu de peccatorum Confessione, Matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentire, aut docere non metuant, quam Sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, & observat, vinculo perpetui anathematis innodamus. Nunc ad ea testimonia Patrum proce-

dendum, quibus agnoscent Matrimonium annexam esse gratiæ promissionem.

175. Inter hos S. Ambrosius, & cum ipso Patres Concilii Mediolanensis in Ep. ad Siricium Papam: Non negamus, inquit, sanctificatum esse à Christo Conjugium, Divina voce dicente: Erunt ambo in una carne, & in uno spiritu. S. Cyrillus Comment. in Jo. Evang. lib. 2. Ipse (Christus) inquit, invitatus venit (ad Nuptias) ut generationis humanæ principium sanctificaret, quod ad carnem nimirum attinet. Conveniebat enim, ut qui naturam ipsam hominis renovaturus erat, non solum iis, qui jam in ortum votati erant, benedictionem impertiretur, sed & iis, qui postea nascituri essent, gratiam præstiteret, & eorum ortum sanctum efficeret. -- Præsentia sua Nuptias corroboravit, ipse gaudium & lætitiæ cum sit universorum, ut veterem partus tristitiam depelleret. Innocentius I. ep. 9. ad Probum: Statuimus, ait, Fide Catholica suffragante, illud esse Conjugium, quod primitus erat divina gratia fundatum: conventumque secundæ Mulieris, priore superflite - nullo pacto posse esse legitimum. Et Patres Ephesini ajunt: Christum dispensatorie ipsis tunc benedixisse Nuptiis, cum in Cana Galilææ cum Sanctis vocatus Apostolis adesse dignatus est. S. Cyrillus hæresi 6. & 7. Venerabiles ait esse Nuptias, ac DEI aspirante gratia Cælesti Regnum obtinere, quis vel ex eo non agnoscat, quod ad Nuptias invitatus Salvator ipse fuerit, ut iis benediceret? Et S. August. tract. 9. in Joan. Evangelicam de Nuptiis exponens historiam docet, ideo Christum Nuptiis interesse voluisse, ut quas dudum potestate constituit (scilicet in ratione humani contractus), nunc præsentis suæ benedictione sanctificat: quatenus scil. humano contractui adjunxit dignitatem & efficaciam Sacramenti. Ex-

qui-

quibus testimoniis Theologi nostri præterea probabiliter inferunt, tunc à Christo fuisse institutum Sacramentum Matrimonii, cum sua præsentia Nuptias corroboravit, eisque benedixit. Posteriorum Sæculorum autoritates vero præterea adferre supervacaneum esset, cum Protestantes ipsi non diffiteantur, sub ipsis Matrimonium ab humanis, scilicet! ingeniis in Sacramentum fuisse evectum, ut infra videbimus. Ne vero iisdem scrupulis, aut etiam effugium remaneat, allata primitivæ Ecclesiæ testimonia loqui de Sacramento in latiori sensu, ac de sola honestate Nuptiarum, eorum verum sensum, ac perpetuam Ecclesiæ traditionem, Matrimonium esse verum, ac proprium novi Fœderis Sacramentum, invictò argumento, desumpto ex Ecclesiæ tum Occidentalis, tum omnium Orientalium unanimi ac perpetuo consensu, demonstratum imus.

176. Notum est, Jeremiam Patriarcham Constantinopolitanum, accepta à Wirtembergensibus A. 1576. Confessione Augustinæ, gravissimam censuram rescripisse, latinitate & luce donatam à Stanislaò Socolovio: in qua c. 7. pag. 59. legitur ex Patrum traditione, unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam totius Populi Christiani Ecclesiam esse eorum hominum, qui ea omnia, quæ legibus antiquis per scripta sunt, à Sacrificis Canonibus definita, ab ipso denique Spiritu DEI per Sanctos Patres sancta, & firmata, pie & sancte servant & tuentur. En characterem Ecclesiæ Catholice à Jeremia agnunt! Pergit porro: In ea item ipsa Catholica & Orthodoxa Ecclesia septem Divina Sacramenta esse, Baptifmum scilicet, Sacri unguenti Unctionem, Sacram Communionem, Ordinem, Matrimonium, Penitentiam, & Extremæ Unctionis Oleum. Et pag. 65. Hæc igitur sunt Ecclesiæ DEI Sacramenta, totque numero, hocque modo, & ratione, quod dictum est, nobis tradita. Constantinopolitano Patriarchæ concinit Gabriel Philadelphien-

Tom. II.

sis Metropolita, qui in lib. de Sac. Pœnit. edito Venetiis An. 1600. tractans de iis, quæ Sacerdos exquirere debet à Pœnitente, ait: Præterea interrogabit eum, num dubitet de septem jam dictis Ecclesiæ Sacramentis? Et in Concilio An. 1642. à Parthenio Constantinopolitano Archiepiscopo celebrato, sub ipsis Matrimonium ab humanis, scilicet! ingeniis in Sacramentum fuisse evectum, ut infra videbimus. Ne vero iisdem scrupulis, aut etiam effugium remaneat, allata primitivæ Ecclesiæ testimonia loqui de Sacramento in latiori sensu, ac de sola honestate Nuptiarum, eorum verum sensum, ac perpetuam Ecclesiæ traditionem, Matrimonium esse verum, ac proprium novi Fœderis Sacramentum, invictò argumento, desumpto ex Ecclesiæ tum Occidentalis, tum omnium Orientalium unanimi ac perpetuo consensu, demonstratum imus.

177. Cophots Jacobitis recipere Sacramenta septem demonstrat eruditus Solerius in appendice ad Patriarchas Alexandrinos sect. III. pag. 140. ex Vanslebio, Cophorumque Ritualibus; alique plures Auctores apud Bertum lib. 35. c. 5. Æthiopes quoque eundem septenarium Sacramentorum numerum (de sola Extrema Unctione dubium esse potest), etsi erroribus nefandis implicatos, agnovisse olim, & Orthodoxos recepisse Professionem Fidei ipsis ab Urbano VIII. præscriptam, in qua continetur septenarius Sacramentorum numerus expressus, ex eodem legit. convincimur. Kemnitium vero viriliter mentium fuisse (justo zelo parcant cordati Protestantes) dum secunda parte examinis Concilii Tridentini cap. De numero Sacramentorum scriptis, septenarium numerum Sacramentorum à Florentina Synodo Armenis obtrusum fuisse, cum eum per mille & amplius annos ignorassent, aperte evincit Liberius à Jesu tr. 1. de Sac. in genere disp. 6. contr. 7. ex Varciano Armeno, qui duobus fere Sæculis ante Florentinam Synodum scripsit, ac in monitis ad Armenos c. 6. ita habet: Septem Ecclesiæ Sacramenta ju-

Aaa

giter

giter exercemus: Christianismus enim in septem Ecclesia Sacramentis nititur. Verum ergo solum est, Armenos per quorundam Pseudo-Magistrorum doctrinam, inter quos erant ipse Varthanus, Joannes Episcopus Armenus, & Gregorius Data-vienfis, fuisse corruptos circa materiam, formam, & Ritum Sacramentorum, à quibus eos liberavit Eugeniana in Synodo Florentina instructio, quam retulimus lib. 1. tit. 1. c. un. §. 8. N. 307. non autem circa ipsum numerum Sacramentorum. Et hinc est, quod tam mira, omniumque mortalium memoriam fugiens, ac consequenter constans ac perpetua Ecclesiarum (si novissimas Protestantium, illasque in aliquot Europæ angulis dominantes excipias) Cælo, moribus, doctrinis adeo diversarum, in septenarium Sacramentorum numerum, & quidem eundem, quem profitetur, atque propugnat Sancta Romana Ecclesia, conspiratio, ita quidem ut nec plura, nec pauciora, nec alia in his septem numeret, cum pusillus Protestantium grex ducibus, suis auspiciibus, & libris symboliis eorundem testibus, qui omnium oculis ita expositi sunt, ut eos hic adducere non sit necesse, in paucis suis ad scandalum variet, inexpugnabile pro traditione Divino-Apostolica de septenario Sacramentorum numero, & consequenter etiam de Matrimonio inter ea connumerando, præbeat argumentum: ita quidem, ut si eo decipiamur, necesse sit credere (quod vel cogitare blasphemum iudico) Deum erroribus tanta præstitisse subsidia, ut hominibus cordatus prudens volens ex ipsis se extricare omnino non possit: quod certe in præsentis casu contingeret, si Catholicus contra conspirationem à præjudiciis tam defæcatam, tamque mirabilem omnium Ecclesiarum in septenarium Sacramentorum numerum, hominibus recentissimis jam binarium, jam ternarium, jam quaternarium numerum Sacramentorum profitentibus, assentiri deberet. Evan-

gelio non crederem, dicit Augustinus, nisi me Ecclesia Catholica moveret auctoritas; & nos deberemus Luthero, Calvino, Zwinglio circa numerum Sacramentorum credere contra Ecclesiam non tantum Catholicam, sed omnium aliarum ab ea diris schismatibus avulsarum, ac propterea minime suspectarum, auctoritatem? abist. Vide deductionem hujus argumenti, occasione Eucharistiæ lib. 1. tit. 1. c. un. n. 249. & seqq. Item occasione Missæ Sacrificii lib. 3. tit. 41. n. 11. & seq. Nunc ad diluenda adversariorum argumenta, quæ hoc unico jam prostrata jacent, accingimur.

Momenta Adversariorum expenduntur.

178. **P**rimo ergo in perniciem suarum plebium mentiuntur Protestantium Cathedralici post suos Magistros, Matrimonium Saculo XII. ingenio Scholasticorum elevatum fuisse ad dignitatem Sacramenti. At quomodo nova hæc ac cerebrina doctrina, nemine reclamante, penetravit ad Græcos tum diro Schismate ab Ecclesia Romana disjunctos? quomodo ad Jacobitas, ad Æthiopes hæreticos? nunquid Romana Ecclesia hæc sua novitate non meruisset censuram similem ei, quam merita est novissima Augustana Confessio ab Ecclesia Constantinopolitana, aliisque Orientalibus?

179. Secundo contendunt, in Græco S. Pauli ad Eph. 5. textu non legi Sacramentum, sed Mysterium; sed quid Catholicis de allato Apostoli textu sentiant, jam late supra expositum est: nobis ad tuendam Catholicam veritatem sufficere perpetua in Ecclesia de illa traditio, atque de hæc Patrum constans testificatio, & omnium Ecclesiarum conspiratio. Cæterum quis tam rudis est, ut ignoret, idem apud Græcos significari per Mysterium, quod apud Latinos per Sacramentum?

180. Tertio, ex eo Spalatenfis Matrimonium non vult esse Sacramentum, quia

Sa-

Sacramentum in nobis efficit, quod significat; atqui Matrimonium non efficit unionem Christi cum Ecclesia, inquit ille.

Respondemus nos: Ergo non est signum prætium, seu verum Sacramentum, sed mere speculativum unionis Christi cum Ecclesia. Id quod N. 168. docuimus, alia quæstio est: an sit signum prætium gratiæ sanctificantis & sacramentalis producendæ in Sponsis? quam jam decidimus.

181. Uterius causantur, nullam esse annexam gratiæ promissionem Matrimonio. Item alia esse signa rei sacræ habentia annexam promissionem, veluti Martyrium, vel castitatis professionem; & tamen haud esse Sacramenta.

Respondeo ad primum, contrarium à nobis jam demonstratum esse. Ad secundum, non solum rei dignitatem, aut gratiam ipsi annexam sufficere, ut res ea Sacramentis Evangelicis accenseatur; sed præsertim necessariam esse Christi institutionem; in his enim rebus tota ratio facti est voluntas facientis. Christum vero non Martyrium, neque Virginitatis professionem, Conjugio multo nobiliorem, sed ipsum Conjugium ad dignitatem Sacramenti exevisse, jam demonstratum est.

182. Instant: Juxta Innocentium III. Matrimonium etiam ab Infidelibus suscipi ut Sacramentum: ergo eo ipso non est proprie Sacramentum.

Resp. Matrimonium juxta Innocentium III. ab Infidelibus suscipi ut Sacramentum improprie, seu ut signum unionis Verbi cum humanitate. Solutio patet ex dictis N. 170.

183. Instant secundo. Quod in Sacramentis habet rationem signi, debet esse à Christo primum institutum; atqui mutui Contrahentium consensus verbis aut signis exterius manifestatus non est signum à Christo primum institutum; erat enim ante Christum talis contractus.

Resp. Negando signum tale in Sacra-

mentis debuisse à Christo simpliciter in ratione signi institui; sufficit enim, si ab eo institutum sit in ratione signi practici & efficacis. Numquid non Iris erat ante Diluvium, & tamen post Diluvium in signum erecta est Gen. 9?

184. Instant tertio ex eo, quod in Matrimonio non reperitur Sacramentum tantum, res Sacramenti, & res ac Sacramentum simul: quæ tamen vulgo in omnibus Sacramentis reperiri debent.

Respondet Tournelius, actus Contrahentium esse Sacramentum tantum, gratiam vero esse effectum seu rem Sacramenti, vinculum autem, quod resultat ex mutua Contrahentium pactione, atque perpetuum est, esse simul Sacramentum & rem Sacramenti.

185. Uterius duo absurda nobis ingerunt, quod nempe primo usus Conjugii in nostra sententia esset pars Sacramenti. Secundo, quod unum Sacramentum pugnaret cum alio, Matrimonium nimirum cum Sacris Ordinibus.

Ad primum respondetur, usum Matrimonii esse quidem officium, sed non partem aut essentialem, aut integram Sacramenti; ad quem christiano modo exercendum datur gratia in Sacramento. Ad secundum vero, cum Sacris Ordinibus initiati teneantur ex præcepto Ecclesiæ servare castitatem, causam incompatibilitatis horum duorum Sacramentorum non oriri ex aliqua pugna, quæ sit inter Sacramentum Matrimonii, & Ordinis, sed ex statu & conditione eorum, qui Sacris Ordinibus sunt initiati.

186. Obijciunt præterea, in Sacramento Matrimonii non posse assignari materiam, formam, & Ministrum.

Resp. Quamquam discordes sint inter se nostri Theologi in iis assignandis; assignant tamen aliquid, quod in hoc Sacramento rationem habeat materiæ & formæ: assignant pariter Ministrum, sive sit ille Sacerdos, sive Contrahentes.

187. Obijciunt denique, ipsos Theo-

logos Catholicos, Magistrum, Durandum, &c. negasse Matrimonio annexam esse gratiam sanctificantem.

Respondeo, Magistrum & ejus sequaces ab aliquibus ex nostris excusari, & benigne interpretari; ab aliis sine præjudicio fidei judicari deserendum esse. Videatur N. 165. Sed quid cum his argutiunculis in materia facti, à voluntate Christi dependentis, de cujus existentia testatur contra paucos universus Orbis?

QUÆSTIO SCHOLASTICA.

Num Sacerdos, an ipsi Contrahentes sint Sacramenti Matrimonii Minister?

188. **Q**UAMVIS SÆCULO XII. quo post Petrum Lombardum, qui Magister Sententiarum dicitur, scholastica methodus in tradenda Theologia invaluit, communis Theologorum fuerit opinio, Sacramenti Matrimonii Ministrum esse ipsos Contrahentes; sententia tamen illa, eundem Ministrum non esse Contrahentes, sed ipsum Sacerdotem, aliquos invenit Sæctores; siquidem eam circa Sæculi XIII. medium propugnavit Guillelmus Episcopus Parisiensis, cui adscriptus est Paludanus in 4. dist. 26. q. 2. art. 3. eamque sententiam An. 1536. adeoque ante Concilium Tridentinum adoptavit integra Synodus Provincialis Colonensis, cujus auctoritatem infra referemus. At postquam à Concilio Tridentino præsentia Parochi ut necessaria declarata est ad vires tribuendas Christianorum Connubiis, formulae super Sponsus dicenda eidem præscripta; plures Patronos, eosque gravissimos nacta est eadem sententia, & quidem in ipso Concilio; cum controversia orta esset inter Patres occasione Decreti invalidantis Matrimonia Clandestina, an eadem Matrimonia jam prius per Canones fuerint declarata invalida, an solum illicita? Theologi Parisenses, duce Simone Vigorio, judicaverunt, ope opinio-

nis Guillelmi Parisiensis, pugnantes ad speciem Patrum sententias posse ita conciliari, ut Canones & Patres validitatem illis attribuentes solum respexerint Civilem Contractum: quibus vero ea visa sunt minus rata, in illis rationem Sacramenti considerarint, quam sine Sacerdotis benedictione minime assequi existimarunt. Paucos quidem, si fides Pallavicino lib. 20. *hist. Conc. Trid.* c. 4. n. 1. hæc Parisiensium doctrina habuit Sæctores, sed paulo ante, quam Vigorius Guillelmi opinionem Tridentinis Patribus exponeret, A. nimirum 1562. publici juris factum fuerat, etsi fortassis nondum omnibus innotuisset, celeberrimum opus Melchioris Cani *de Locis Theologicis*, ubi lib. 8. doctissimus Author Guillelmi sententiam instaurat & validissimis sustentat argumentis. Quæ etsi totis viribus convellere studuerit Bellarminus lib. 1. c. 7. *de Matrimonio*, non ideo tamen à Cani doctrina omnes retraxit; siquidem eandem sunt postea secuti Sylvius in 3. p. D. Th. tom. 4. dist. 42. art. 1. q. 1. Estius in 4. sent. dist. 26. §. 10. Juenin *de Sac. dissert.* 11. q. 3. Serry, du Hamel, Tournelius, L. Herminier, Piette, Gibertus, quos refert Sanctissimus noster *de Synodo Diœces.* lib. 7. c. 28. Fatendum tamen est, contrariam sententiam esse communionem: nec verum est, ut iactant aliqui, pugnantes pro Contrahentibus sententiam ultra Montes esse fere antiquatam; contrarium enim probat idem Sanctissimus L. rel. citando bene multos, eosque graves Auctores, qui teneant Contrahentes esse Sacramenti Matrimonii Ministros. Hoc tamen non obstante, eadem sententia non evadit illico probabilior; probabilioritas enim aliquis sententia non dependendum numero, sed rationum pondere metienda est. Nam ut bene advertit Canus L. cit. casu quodam communis forte consensio facta est: cum contra, usu quoque evenire poterit, ut si primus asseruisset, non omne Fidelium Conjugium Sacramentum esse, sed

sed quod religiose sacraque fuisset constitutum; secundus, tertius, ac deinceps reliqui, quoniam probabile etiam id esset, eandem sententiam sequerentur.

189. Tam gravibus autem innixa est hæc de Sacerdote Ministro Sacramenti Matrimonii sententia, ut non modo nullam censuram mereatur, sed multorum doctissimorum Virorum judicio palmam contrarie eripiat. Quin plures Synodi Provinciales in variis Regionibus post Concilium Trid. celebratae Sacerdotem appellarunt legitimum Matrimonii Ministrum: quas loqui tantum de Ministro Solemnitatis, non vero Substantie Sacramenti Matrimonii esto persuasum habeat Sanctissimus c. 27. supponens prudentiam Patrum Synodalibus Decretis uni ex controversis in Scholis sententias suffragium haud fere voluisse, eo quod à Theologis similes Sanctiones privatorum Doctorum auctoritati longe anteferantur; nihilominus opinatur, ejusmodi locationes, adversæ sententiæ Patronis tantopere invisas, à dictis Synodis inconsiderate fuisse usurpatas. Ac demum caput 22. ita claudit. *Utriusque opiniones solidiora fundamenta innuimus, non animo quemquam inducendi ad unam, aut alteram amplectendam, sed ut Episcopis sit persuasum, utramque esse probabilem, suosque habere magna auctoritatis Patronos; atque inde non decere discant (Synodi) ut ipse Judicis partes assumant, questionemque definiant, de qua Ecclesia nihil hactenus pronuntiavit, sed Theologorum disputationi permittit.* Ex qua Pontificis doctissimi sententia apparet, parum presidii utrique oppositæ sententiæ accedere ex auctoritate Conciliorum tum Generalium Florentini aut Tridentini, quia hæc quaestio nempe scholasticam ex professo decidere noluerunt, tum particularium, quæ vel nomen Ministri stricte haud usurparunt, aut opinione privata uti sunt; ex qua decretorie non concluditur in hac materia. Ut proinde oleum operamque perdant,

qui ex eorum auctoritatibus longa argumentorum ferie unam vel alteram sententiam in apicem deducere conantur. Non est vero fere argumentum pro Ministro Sacerdote ignaviter militans, quod ingenium perspicacitatemque Extimi Melchioris Cani fugisset, adeo ut suæ sententiæ sequaces telis ipsius fere usi sint, quos imitando concludimus.

PROPOSITIO.

Ministrum Sacramenti Matrimonii esse Sacerdotem est probabilis.

190. **Q**UAMQUAM jam præmiserimus ex Conciliorum tum Generalium, tum Particularium auctoritate controversiam hanc minime decidi posse, operationem ibi datam; argumentum tamen more aliorum Theologorum ex illis depromam, quamquam non tam operosa deductione, ut aliqui ex illis faciunt; quatenus appareat, illorum auctoritates probabilitati nostræ sententiæ non officere, sed potius patrocinari.

191. Itaque primo loco occurrit celebris locus ex Concilio Trid. Sess. 24. de Ref. Matr. c. 1. ubi Patres decernunt: *Ad celebrationem Matrimonii in facie Ecclesie procedatur, ubi Parochus, Viro & Muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo in nomine Patris & Filii & Spiritus S. vel alius utatur verbis, juxta præscriptum uniuscujusque Provinciae ritum.* Ex quibus inferunt Patroni nostræ sententiæ: Si data opera voluisset Synodus innuere Sacerdotem esse Ministrum Sacramenti Matrimonii, & verba quibus Contrahentes conjungit, esse formam, aut quasi formam, non potuisset uti verbis significatioribus.

192. Respondent equidem adversarii, Verba illa Synodi: *Ego vos conjungo*, ad mentem ejusdem idem significare debere, ac ego vos declaro conjunctos: quod